

expedice speculum

Putování za záhadami a zajímavostmi regionu „Zrcadla“

Od Brněnky k Bobravě

Ve 20. čísle Zrcadla byla popsána vycházka po staré znojemské cestě z Moravského Krumlova až po silnici Neslovice – Hlína. Tato silnice bývala součástí Uherské, později Dobytčí cesty, jejíž část si projdeme za příznivějšího počasí. Silnice Neslovice - Hlína přešla Znojemskou cestu kolmo v trati Kopaniny. Pokračujeme v kolmém směru od silnice. Pokud bude někdo dál sledovat červenou turistickou značku, prodlouží si cestu asi o 1 km a stejně přijde k rozcestníku turistických cest (Kopaniny), jako cestou od silnice. Mimo rozcestníku, od kterého nás vede opět červená značka, můžeme nad hlavami sledovat i vedení vysokého napětí, pod kterým půjdeme další asi 3 km. Modrá turistická značka odbočuje od rozcestníku severním směrem a končí u hájenky Na Bučině.

Ihned za rozcestníkem vcházíme do lesa. Přibližně po 1,5 km, asi 150 metrů jihovýchodně od Teplého kopce (kóta 438,2) vidíme z dálky suchý buk. Dříve to byl mohutný strom, který sloužil jako orientační bod na cestě. Chvilí odpočíváme na lavičce, opisujeme znění tabulky zavěšené na buku.

„Zde na mohutném buku býval drohý obrázek Sv. Cyrila a Me-

ce s doprovodným textem, že tyto podkovy zde byly zakopány při okupaci Československa v roce 1939, aby přinesly kýženou svobodu, která přišla o šest let později. Uprostřed mezi podkovami je datum 21/5 1938, uvnitř každé podkovy jsou vyražena písmena dávající nápis ČSR ZDAR

Ještě dříve se zde prý konaly poutě a lidé věřili, že lípa je svazena korunou do země. Informace o poutích snad vycházela ze skutečnosti, že touto cestou chodila procesí z Ivančic do Tuřan a Vranova a právě zde bylo odpočinkové místo.

Zajímavější je informace o formanské hospodě (asi 500 metrů před altánkem), která v tomto prostoru bývala a která se jmenovala - čtenáři ať mi to prominou - „U Studené prdele“. Pod tímto lidovým názvem je přilehlá lesní trať uvedena i na mapě polesí Bučín z roku 1938 a dodnes se tento název používá. V minulosti se pod stejným názvem označovala i blízká hájovna. Dne 31. srpna 1755 se zdejšímu hajnému Jakubu Halouzkovi a jeho ženě Veronice narodila dcera Veronika. Zápis v matrice je mírněji napsaný - místo narození - „U studené teje“. Název hospody naznačuje, že šlo o nepřehlednou hospodu a pocestný

cesty, jižně od Teplého kopce.

Z hlediska dopravních poměrů minulých dob měla zde hospoda plně oprávnění, byla tu dokonce naprosto nutná. Naložený vůz nemohl zdolat stoupání od Bobravy a na opačnou stranu ke Střelcím bez připeře a tu musel poskytnout hospodský. Sestup a zejména výjezd s těžkými náklady po cestě z údolí Bobravy k altánku býval velmi obtížný a obtížnost naznačuje až sedm vyjezděných úvozů, které jsou v terénu patrné. Proto se zřejmě později vytvořila cesta, která prudký svah objížděla velkým obloukem. I tato cesta je v terénu dobře vidět, má místy i paralelku. Další pokračování cest se dá určit obtížně, protože terén byl změněn při stavbě železnice, tunelu, v údolí Bobravy stavbou silnice do Radostic a rozsáhlou regulací Bobravy. Zvláště terén u Bobravy nutí k úvahám, kudy cesta vedla. Celé údolí bývalo rozbahněné a část močálu je dodnes chráněným územím. Lze předpokládat, že cesta pro povozy se po dosažení údolí Bobravy stáčila k jihu až k severnímu okraji Radostic, odtud směřovala k východu k radostickému mlýnu, v jeho blízkosti překročila náhon i Bobravy. Po překročení Bobravy sledovala po proudu asi osm set metrů Bobravy až k potoku, u kterého odbočila do údolíčka, které se jmenuje „Lotrůvka“. Pojmenování připomíná, že se v tomto údolí přepadávalo, protože vozy obtížně vyjížděly proti proudu potoka, (místy paralelkou) lesem až na rovinu, kde jsou dnes pole.

V Pamětní knize Střelice je zajímavý zápis o přepadení střelické fary, a zranění faráře: „Osudným pro tehdejšího důst. pana faráře byl rok 1733. Toho roku v noci - kdy, kterého dne měsíce není zaznamenáno - vloupalo se do fary 12 loupežníků, z nichž 6 faru střelilo a 6 ve fare loupilo. Učinně čeled ve dvoře neškodnou, faráře samého t.č. důst. pána P. Jiřího Švarce ve spánku přepadli, pokladů od něho žádající, a aby ho ku vydání oněch pokladů donutili, všelijak ho nemilosrdně trýznili a mučili, až z nelidského toho nakládání na rozum a mysl utrpěl a více se neuzdravil. Zemřel 29. listopadu 1733.

Z tehdejších dob, jak to do svědčuje ústní podání lidu, mnoho loupeživých rot ve střelických rozsáhlých lesích se zdržovalo. Totéž vysvětluje ze jména Lotrůvka, i tam zajisté nějaká rota lotří své hnízdo měla. Vždyť až dodnes (myslí se rok 1890), tou částí lesa, jež se Lotrůvka nazývá, ani ve dne není příjemno velice jít, ač je les ten mladý les a ne příliš vysoký“.

Cesta od Lotrůvky pokračovala, dnes zahrnutým úvozem, ke Střelcím. Ještě před Střelcemi je název kopce Trpín, odvozuje se od slova trpět a trpěli koně, kteří se po této cestě trmáceli. Předpokládáme, že právě u radostického mlýna byl zajištěn pro povozy možný přechod před Bobravy a

další zachovalé názvy „Lotrůvka“ a „Trpín“ trasu potvrzují.

Trasa pro pěší pokračovala od altánku východním směrem k Bobravě. Na mapě z roku 1844 (tj. 2. voj. mapování) je u staré cesty napsáno „Fussteig von Eibenschitz nach Brünn“ - cesta pro pěší z Ivančic do Brna - a cesta je vedena přes Bobravy. Od Bobravy vedla lesem nahoru místní trať Bílé Lichy přes Šibrnky, lesem „Vanecký kout“ (lidově „Vančák“) k „Trpínu“, na jižním okraji Střelice. U „Trpína“ se cesta pro pěší setkala s cestou pro povozy, která sem dospěla od „Lotrůvky“.

Jiná trasa pro pěší vedla od altánku cestou pro povozy, ale v místě dnešního tunelu sledovala potok, který ji dovedl k dnešnímu koupališti. Překročením Bobravy se dostala na trasu pro pěší, kte-

Altánek - orientační bod na křižovatce cest

rá již byla popsána. Koho již bolí nohy, může využít cesty od altánku po červené značce. Za propustkem pod tratí dojde ke zastávce Radostice a zde si počká na vlak. Čekárna byla původně strážní domek č. 89, zastávka Radostice byla otevřena 22. května 1932.

Další popis cesty je pro „Vančáky“ příliš vzdálen, takže se jím nebudeme zabývat. Pokud někdo zajímá rychlost provozu, pak 63 km cesty ze Znojma do Brna trvala povozům (tažených voly) tři dny, záleželo na dalších vlivcích, jako bylo počasí, schůdnost cesty apod. Odpočinková střediska byla v Hostěradicích a Ivančicích t.j. po jedné a dvou třetinách cesty.

Trasu z Ivančic k nádraží v Radosticích turisté znají. Je označena červenou turistickou značkou a v podstatě je vedena po středověké cestě. Je to velmi hezká procházka. Pro ty, kteří nespěchají domů, doporučujeme krátké odbočení od trasy a sice u altánku. Severozápadně asi 1 km je kóta 331 m. n. m. Kdo vyšplhá nahoru, uvidí zbytky valů v terénu patrných. Názory na to, co tam dříve bývalo, se liší: hradiště Keltů z doby začátku letopočtu, hrádek lapků z dob předhusitských, až po tvrz, ve které přebýval Komenský. Komenský se sice sám nazýval ivančickým biskupem, ale není prokázáno, že by v Ivančicích někdy byl. Amatérský průzkum

Turistický rozcestník v místě Kopaniny

této lokality (sondy jsou dosud patrné) nezjistil konkrétní údaje.

Pod kopcem teče „Zlatý“ potok a po proudu jsou zbytky hrází. Proti proudu bývaly minimálně dva rybníky. Jestliže pokračujeme západně, t.j. proti proudu Zlatého potoka asi 1,5 km, pak v oblouku cesty stávala obec, která se v lidovém podání jmenovala Vrahovice. Název vychází spíše z německého názvu Brachen Wiese t.j. ladem ležící louka.

Zajímavé informace mi před pěti léty sdělil dřívější učitel

ale zatím (před rokem 1985) zde lesní dělníci pokáceli stromy a hlavně odstřelovali pařezy, takže místo nálezu bylo zrušeno.

Naproti této peci po levé straně cesty bývalo jenom několik stromů na ploše asi 40 x 20 metrů, zvlněné a působící jako uměle navršené. Pracovníci muzea se domnívají, že právě tam mohli stát chatrče hrnčičů“

V době panování Marie Terezie a Josefa II se začalo s budováním nové silniční sítě, především stavbou císařských silnic v hlavních směrech říše. Úvaha, že císařská silnice ze Znojma k Brnu povede přes Ivančice nebyla realizována a Ivančice zůstaly stranou od hlavního tahu. Již v roce 1770 je na mapě vyznačena cesta přes Neslovice do Tetčic s nápisem „weeg nach Neslovic und Brinn“. Tento nápis dokazuje opuštění provozu na staré cestě přes Bučinský les a převedení nákladní dopravy pohodlnějším a hlavně bezpečnějším směrem přes Neslovice. Úsek Ivančice – Střelice zůstal pouze cestou pro pěší, tak jak je uvedeno na mapě 2. voj. mapování. V letech 1804 - 11 byla postavena nová silnice ze Znojma do Pohořelic, kde se napojila na císařskou silnici z Vidně do Brna a dále na sever. Tyto nové silnice byly budovány většinou po nových trasách a původní cesty nebo jejich úseky byly využívány pouze pro místní provoz. Ivančice se dočkaly první „umělé“ silnice až v letech 1829 - 1833, kdy byla postavena spojka Znojmo - Ivančice - Tetčice, a která vyústila do císařské silnice Brno - Jihlava.

Přechod doba poutí do Maria Zell nebo opačným směrem do Tuřan a Vranova, kdy poutníci chodili po staré Znojemské cestě. I z dřívějších císařských silnic byl provoz převeden na dálnice a bývalé silnice jsou podružné. Pokrok nelze zastavit.

Jiří Široký, Ivančice

Buk - orientační bod na staré cestě

toděje. Výsekem lesa pod dráty byl pěkný výhled až do Nebovic.“ Dva sáhy a 4 stopy od buku měl být hraniční kámen. V této vzdálenosti skutečně kámen leží, ale bez jakéhokoliv značení.

Cesta od buku se otáčí téměř k východu. Místy vlevo i vpravo jsou vidět vyjezděné úvozy, v některém místě jsou 4 vedle sebe. Kdo a kdy je asi vyjezdil?

Další obrovský buk býval u křižovatky několika cest (připomíná se v r. 1759) opět sloužil jako orientační bod. Velký pařez, vedle kterého dnes stojí dřevěný altánek, je po lipě, na které býval obrázek Panny Marie. Ještě po druhé sv. válce se zde říkalo „U Obrázku“, nebo „U Sedmi podkov“, dnes je vžitý název „U Altánku“. Altánek postavili ochránci přírody ze Střelice a je zde hezké posezení.

Na tomto místě se v roce 1945 objevilo sedm bronzem natřených podkov zalitých v betonové desce

se tam příliš neohřál. Marně hledáme v terénu zbytky po nějaké budově, ale hned vedle cesty je pozůstatek studny, ve které je vidět hladinu vody pouze cca 1 metr pod úrovní terénu, přesto, že je na náhorní plošině. Nedaleko, směrem ke Zlatému potoku, je ještě studánka s vydatným pramenem. Hospoda byla vypálena během třicetileté války.

Každý byl rád, když z lesů vyšel na přehlednější místo, protože hluboké lesy bývaly úkrytem loupežníků. Nedaleko stávala vesnice Vrahovice (správněji Brahovice) a sám název naháněl hrůzu. Na mapě polesí Bučín z roku 1938 je uvedeno 48 názvů lesních tratí, všem se dá rozumět až na jeden a to je název Hardalín. Ani „domorodci“ neumí vysvětlit význam a původ tohoto názvu. Úsek Hardalínu sousedí s jižní hranicí Studeného žlebu. Stejně „tajemný“ je název kóty 411,5 m – Handalín – asi 1 km od popisované

Bronzem natřené podkovy zalité v betonové desce